

Jelonek rogacz *Lucanus cervus*

I. INFORMACJE OGÓLNE

1. Kod, nazwa polska i nazwa łacińska

1083 jelonek rogacz *Lucanus cervus*

2. Region kontynentalny

Gatunek występuje w regionie kontynentalnym

3. Koordynatorzy główni: obecni i w poprzednich badaniach

2010-2011: Małgorzata Makomaska-Juchiewicz

2016: Paweł Adamski

4. Koordynatorzy krajowi: obecni i w poprzednich badaniach

2010-2011: Marek Bunalski

2016: Marek Bunalski

5. Współpracownicy: obecni i w poprzednich badaniach

2010-2011: brak

2016: brak

6. Eksperti lokalni: obecni i w poprzednich badaniach

2010-2011: Marek Bunalski, Marcin Kadej, Adrian Smolis, Dariusz Tarnawski, Roman Wąsala

2016: Marek Bunalski, Marcin Kadej, Adrian Smolis, Dariusz Tarnawski, Roman Wąsala

7. Lata i miesiące obecnych i poprzednich badań z informacją, czy jeżeli były istotne różnice w porze badań oraz warunkach pogodowych pomiędzy kolejnymi powtórzeniami badań, to czy mogły one wpłynąć na różnice w wynikach badań:

2010-2011: czerwiec - lipiec

2016: czerwiec - lipiec (sierpień)

W obydwu sezonach badań monitoringowych prace terenowe prowadzono od początku czerwca do końca lipca. Zasadniczo starano się prowadzić prace w optymalnym terminie i przy najwłaściwszych warunkach pogodowych. Niemniej w przypadku stanowiska Dolna Odra (stanowisko badane po raz pierwszy w 2015 r.) termin badań został narzucony przez RDLP w Szczecinie ze względu na ochronę łągowiska puchacza, co mogło mieć wpływ na uzyskane rezultaty (rójka odbywała się w czerwcu).

8. Liczba stanowisk i obszarów Natura 2000 przypadająca na poszczególne etapy badań:

Tab. 1A. Liczba stanowisk przypadająca na poszczególne etapy badań dla gatunku jelonek rogacz *Lucanus cervus* w regionie biogeograficznym kontynentalnym, monitoring skończony

W latach (cykl)	Dokładnie w latach	Liczba stanowisk gatunku <u>jelonek rogacz</u> <i>Lucanus cervus</i> monitorowanych w latach	Liczba usuniętych	Liczba dodanych**	Liczba niemonitorowanych (i nieusuniętych)	Uwagi
2009-2012	2010-2011	11	-	-	-	Brak
2015-2018	2016	20	2	11	-	W 2016 r. przeprowadzono badania na 20 stanowiskach, w tym 9 badanych w poprzednim etapie prac i 11 nowych). Zrezygnowano z 2 stanowisk, gdzie pierwszy etap monitoringu wykazał, że nie ma tam już warunków do występowania gatunku

Tab. 1B. Liczba obszarów Natura 2000 przypadająca na poszczególne etapy badań dla gatunku jelonek rogacz *Lucanus cervus* w regionie biogeograficznym kontynentalnym, monitoring skończony

W latach (cykl)	Dokładnie w latach	Liczba obszarów Natura 2000 z gatunkiem <u>jelonek rogacz</u> <i>Lucanus cervus</i> monitorowanych w latach	Liczba usuniętych	Liczba dodanych**	Liczba niemonitorowanych (i nieusuniętych)	Uwagi
2009-2012	2010-2011	8	-	-	-	brak
2015-2018	2016	18	1	11	-	W 2016 roku badano stanowiska znajdujące się na 18 obszarach Natura 2000, w tym na 8, gdzie znajdowały się stanowiska badane w latach 2010-2011

9. Informacja czy była zmieniana metodyka, w tym waloryzacja oraz kiedy i na czym polegała;

W pracach monitoringowych w roku 2016 zastosowano metodykę opisaną w przewodniku metodycznym GIOŚ. Metodyka ta nie różni się zasadniczo od wstępnej metodyki zastosowanej w pierwszym etapie badań w latach 2010-2011. W przewodniku wprowadzono nową nazwę dla wskaźnika „zinbredowanie populacji”, tj. „kondycja populacji” i doprecyzowano opis waloryzacji wskaźnika „dostępność miejsc rozrodu”.

10. Informacja o ewentualnym wykorzystaniu wyników z innych projektów

Nie wykorzystywano

11. Reprezentatywność wyników pod względem lokalizacji, ocena właściwego rozmieszczenia

W 2016 roku prace przeprowadzono na 20 stanowiskach, w tym na 9 badanych już w latach 2010-2011 oraz 11 nowych. W latach 2010-2011 monitorowano w sumie 11 stanowisk, ale do dalszego monitoringu rekomendowano tylko 9. Po uzupełnieniu liczby stanowisk w 2016 roku sieć stanowisk monitoringowych gatunku można uznać za mniej więcej reprezentatywną dla zasięgu występowania gatunku w kraju. Niemniej jednak w wyniku aktualnych badań proponuje się wyłączenie 3 stanowisk, gdzie gatunek współcześnie nie występuje, a na ich miejsce włączyć w przyszłym etapie badań inne stanowiska.

II.A. PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE STANOWISK

Tab. 2. Oceny: stanu ochrony, jego parametrów i wskaźników łącznie na stanowiskach w regionie biogeograficznym **kontynentalnym** w różnych okresach badawczych dla gatunku jelonek rogacz *Lucanus cervus* – monitoring **skończony**

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika/ Nazwa parametru	OCENA stanu GATUNKU <u>jelonek rogacz</u> <i>Lucanus cervus</i> na stanowiskach								Suma monitorowanych stanowisk	
		Liczba stanowisk z daną oceną:									
		FV		U1		U2		XX		poprzednio	teraz
		poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz		
		w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016
Populacja	kondycja populacji	6	13	2	1	-	1	3	5	11	20
	obecność gatunku	7	15	2	-	2	4	-	1	11	20
	wielkość rójki	7	7	-	1	-	3	4	9	11	20
	Parametr: Populacja	7	10	1	5	1	3	2	2	11	20
Siedlisko gatunku	dostępność miejsc rozrodu	6	8	3	9	2	3	-	-	11	20
	struktura drzewostanów otaczających	2	4	6	9	3	7	-	-	11	20
	struktura drzewostanu na stanowisku	6	12	4	5	1	3	-	-	11	20
	termika i warunki świetlne	3	10	7	10	1	-	-	-	11	20
	Parametr: Siedlisko gatunku	3	5	7	11	1	4	-	-	11	20
Perspektywy ochrony		5	5	4	11	2	4	-	-	11	20
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)		3	4	5	11	3	5	-	-	11	20

Tab. 2.A. Podsumowanie zmian ocen stanu ochrony, parametrów i wskaźników łącznie tylko na tych stanowiskach, na których powtarzano badania, w regionie biogeograficznym **kontynentalnym** w różnych okresach badawczych dla gatunku **jelonek rogacz *Lucanus cervus*** - monitoring **skończony**

Nazwa wskaźnika/ parametru/ Stan ochrony	ZMIANY OCEN gatunku <i>jelonek rogacz Lucanus cervus</i>									Suma stanowisk, na których powtarzano badania
	Liczba stanowisk z daną zmianą, w tym rzeczywistą									
	poprawa			pogorszenie			zmiana z oceny XX	zmiana na ocenę XX	brak zmian	
	o 1 stopień	o 2 stopnie (z U2 na FV)	Razem poprawa	o 1 stopień	o 2 stopnie (z FV na U2)	Razem pogorszenie				
kondycja populacji	2	-	2	-	-	-	-	-	7	9
obecność gatunku	1	-	1	1	-	1	-	-	7	9
wielkość rójki	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
Parametr: Populacja	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
dostępność miejsc rozrodu	1	-	1	-	-	-	-	-	8	9
struktura drzewostanów otaczających	1	-	1	-	-	-	-	-	8	9
struktura drzewostanu na stanowisku	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
termika i warunki świetlne	1	-	1	-	-	-	-	-	8	9
Parametr: Siedlisko gatunku	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
Perspektywy ochrony	-	-	-	1	-	1	-	-	8	9
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)	-	-	-	-	-	-	-	-	9	9
UWAGI: np. podanie informacji o zmianach pozornych	Obserwowane zmiany wartości wskaźników wpływają z rzeczywistych zmian obserwowanych w środowisku i są konsekwencją podjęcia działań zmierzających do poprawy warunków siedliskowych lub ich zaniechania. Szczegółową analizę poszczególnych wskaźników i parametrów przedstawiono w dalszej części opracowania.									

PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE STANOWISK

II.A.1 Wskaźniki stanu ochrony, aktualne oddziaływania i przewidywane zagrożenia w regionie biogeograficznym kontynentalnym na stanowiskach

1. Stan i zmiany w czasie poszczególnych wskaźników populacji na stanowiskach

Obecność gatunku

W trakcie prac monitoringowych prowadzonych w 2016 roku obecność gatunku określono jako FV dla 15 stanowisk, na których stwierdzono jakiegokolwiek oznaki występowania jelonka rogacza. Na 5 stanowiskach: C*** G*** (woj. świętokrzyskie), Dolina Brdy i Chociny (woj. pomorskie), Lasy Chmielnickie (woj. świętokrzyskie), Puszcza Bukowa (woj. pomorskie) i Uroczyska Borów Dolnośląskich (woj. dolnośląskie) nie stwierdzono oznak występowania jelonka rogacza. W przypadku 4 z tych stanowisk wskaźnik otrzymał ocenę U2, a w przypadku jednego - Dolina Brdy i Chociny (woj. pomorskie) – ocenę XX. Zasadniczo powinna to być również ocena U2. Ponieważ w drugim etapie monitoringu uwzględniono 11 stanowisk nie monitorowanych wcześniej, porównując oba etapy monitoringu uwzględniono jedynie 9 stanowisk, które były monitorowane powtórnie.

W stosunku do badań monitoringowych z lat 2010-2011 w roku 2016 pogorszeniu uległa ocena wskaźnika „Obecność gatunku” na stanowisku C*** G*** w woj. świętokrzyskim (z U1 na U2). Jest to spowodowane brakiem obserwacji obecności gatunku na tym stanowisku w kolejnej pięcioletniej, co skutkuje niższą oceną wskaźnika. Wskaźnik ten uległ natomiast poprawie na stanowisku Dąbrowy Janikowskie w woj. dolnośląskim (z U1 na FV), gdzie w 2016 stwierdzono obecność dorosłych owadów. W obydwu przypadkach należy obserwować czy zmiany te to trendy długotrwałe czy tylko krótkotrwałe wahania wskaźnika.

Wielkość rójki

W 2016 roku wielkość rójki określono dla 11 z 20 badanych stanowisk. Na 7 spośród nich parametr ten uzyskał maksymalną wartość FV, co oznacza, że ponad 50% obserwowanych osobników było zaangażowanych w czynności rozrodcze. Na jednym stanowisku wartość tego wskaźnika oszacowano jako U1, czyli mniej niż połowa osobników było zaangażowanych w czynności rozrodcze, a na 3 stanowiskach wielkość rójki oszacowano jako U2, czyli mniej niż 25% osobników uczestniczyło w rójce. Na 9 stanowiskach wysokość tego wskaźnika była niemożliwa do oszacowania (XX), co wiązało się z brakiem oznak występowania gatunku lub znalezieniem jedynie szczątków imago, nie dających wyobrażenia o wielkości rójki.

W stosunku do badań monitoringowych z lat 2010-2011 w roku 2016 nie zaobserwowano zmian w wielkości rójki na żadnym z 9 stanowisk monitorowanych powtórnie.

Kondycja populacji

W trakcie prac monitoringowych prowadzonych w roku 2016 na 13 stanowiskach kondycję populacji oszacowano na ocenę FV, co oznacza, iż przynajmniej 75% obserwowanych samców stanowiły formy telodontyczne (samce o większych żuwaczkach; im wyższy udział form telodontycznych, tym lepsza kondycja badanej populacji), co świadczy o generalnie niezłej kondycji gatunku na badanych stanowiskach. Na jednym stanowisku (Dębowe Aleje w ***, woj. lubuskie) wskaźnik ten oszacowano na poziomie U1, co oznacza, że mniej niż połowę obserwowanych samców stanowiły formy telodontyczne. Również na jednym stanowisku (Uroczyska Borów Dolnośląskich, woj. dolnośląskie) wskaźnik ten oszacowano jako U2, co oznacza, że mniej niż 25% obserwowanych samców stanowiły formy telodontyczne. W przypadku

5 stanowisk wysokość tego wskaźnika była niemożliwa do oszacowania (XX), co wiązało się z brakiem oznak występowania gatunku lub znalezieniem szczątków, nie dających wyobrażenia o formie samców.

W przypadku dwóch stanowisk - Leśnictwo K*** (woj. mazowieckie) i P*** P*** (woj. świętokrzyskie) – lepszą aktualnie ocenę otrzymał wskaźnik „Kondycja populacji” (zmiana z U1 na FV). W obydwu przypadkach związane to było ze zwiększoną obecnością samców formy telodontycznej na stanowisku. Dalsze prace monitoringowe powinny wykazać, czy jest trwała poprawa.

Najwyższe wartości wskaźników populacyjnych (wszystkie na poziomie FV) obserwowano w obydwu cyklach monitoringu (2010-2011 i 2016) na stanowiskach: D*** (woj. lubuskie), Lasy Zamojskie (woj. lubelskie), W*** (woj. wielkopolskie) i Z*** (woj. lubelskie), gdzie mamy do czynienia z silnymi populacjami.

2. Stan i zmiany w czasie poszczególnych wskaźników siedliska gatunku na stanowiskach

Struktura drzewostanów na stanowisku

W trakcie prac monitoringowych prowadzonych w roku 2016 na 12 stanowiskach strukturę drzewostanów oszacowano na poziomie FV, co oznacza, że ponad 50% drzewostanu na stanowisku stanowią dęby. Na 5 stanowiskach: Z*** (woj. lubelskie), Stara Dąbrowa w *** (woj. dolnośląskie), Lasy Zamojskie (woj. lubelskie), C*** G*** (woj. świętokrzyskie), Dolina Brdy i Chociny (woj. pomorskie) wartość tego wskaźnika oszacowano jako U1, czyli 30-50% drzewostanu na stanowisku stanowią dęby. Na 3 stanowiskach: Uroczyska Borów Dolnośląskich (woj. dolnośląskie), Puszcza Bukowa (woj. pomorskie) i Lasy Chmielnickie (woj. świętokrzyskie) wartość tego wskaźnika oszacowano jako U2, czyli mniej niż 30% drzewostanu na stanowisku stanowią dęby.

W stosunku do badań monitoringowych z lat 2010-2011 w roku 2016 nie zaobserwowano zmian w strukturze drzewostanów na żadnym z 9 stanowisk monitorowanych powtórnie.

Struktura drzewostanów otaczających

W roku 2016 jedynie na 4 stanowiskach m.in. O*** L*** (woj. lubuskie) i D*** G*** (woj. wielkopolskie) strukturę drzewostanów otaczających oszacowano jako FV, co oznacza, że ponad 30% ich drzewostanu stanowią dęby. Na 9 stanowiskach wskaźnik ten oszacowano na poziomie U1, co oznacza, że 15-30% składu drzewostanów otaczających stanowisko stanowią dęby. W przypadku 7 stanowisk wskaźnik ten został oszacowany na U2, czyli mniej niż 15% drzewostanów otaczających stanowisko stanowią dęby.

W stosunku do badań monitoringowych prowadzonych w latach 2010-2011 w roku 2016 zaobserwowano zmiany w strukturze drzewostanów otaczających tylko na jednym z 9 stanowisk monitorowanych powtórnie. Była to zmiana o charakterze pozytywnym.

Dostępność miejsc rozrodu

W roku 2016 na 8 stanowiskach dostępność miejsc rozrodu uzyskała maksymalną ocenę FV, co oznacza, że na stanowiskach tych znajdowały się pniaki dębowe stanowiące środowisko rozwoju larw jelonka rogacza. Na 9 stanowiskach wskaźnik ten wyszacowano na U1, czyli pniaki dębowe znajdowały się w otoczeniu stanowiska. Na 3 stanowiskach: Lasy Chmielnickie (woj. lubelskie), Uroczyska Borów Dolnośląskich (woj. dolnośląskie) i Puszcza Bukowa (woj. pomorskie) wskaźnik ten wyszacowano na poziomie U2, co oznacza, że na stanowisku i w jego otoczeniu brak jest pniaków dębowych.

W stosunku do badań monitoringowych z lat 2010-2011 w roku 2016 zaobserwowano zmiany w dostępności miejsc rozrodu tylko na jednym z 9 stanowisk monitorowanych powtórnie. Była to zmiana o charakterze pozytywnym.

Termika i warunki świetlne

W roku 2016 na 10 stanowiskach termikę i warunki świetlne oceniono jako FV, co oznacza, że drzewostan jest rozrzedzony, światło słoneczne niemal wszędzie dociera do dna lasu i ogrzewa glebę, występują polany i świetliste dukty. Na pozostałych 10 stanowiskach termikę i warunki świetlne oceniono jako U1, czyli drzewostan na nich jest bardziej zwarty, światło słoneczne tylko miejscami dociera do dna lasu, występują polany i świetliste dukty.

W przypadku wskaźników siedliska z 9 stanowisk monitorowanych powtórnie większość utrzymała się na poziomie z poprzedniego okresu. Zanotowano tylko jedną zmianę - dotyczyła ona zmiany oceny wskaźnika na stanowisku Leśnictwo K*** w woj. mazowieckim (z U1 na FV). Poprawa oceny spowodowana została rozrzedzeniem drzewostanu na stanowisku i powinna być śledzona w następnych cyklach monitoringowych aby ustalić czy ma ona charakter trwałości.

Najwyższe wartości wskaźników siedliskowych (wszystkie na poziomie FV) obserwowano w obydwu cyklach monitoringu na stanowiskach: D*** i O** L*** (oba w woj. lubuskim), gdzie mamy do czynienia z właściwą strukturą drzewostanów, właściwą termiką i dostępnością miejsc rozwoju gatunku.

3. Stan i zmiany w czasie poszczególnych aktualnych oddziaływań dla gatunku na stanowiskach.

Spośród obserwowanych oddziaływań najczęściej związanych było z różnymi aspektami gospodarki leśnej (wskazane dla 10 stanowisk) i łowieckiej (3 stanowiska). Większość z nich dotyczyła jej negatywnego wpływu na jakość siedlisk:

- B02.02 wycinka lasu (Lasy Zamojskie w woj. lubelskim) – gdzie dochodzi o niekontrolowanego usuwania drzew w lasach chłopskich,
- B02.01.01 odnawianie lasu po wycince (Dolina Brdy i Chociny w woj. pomorskim i J*** P*** w woj. dolnośląskim) – gdzie wycięte drzewostany z dużym udziałem dębu zastępowane są drzewostanami innego typu,
- B02.04 usuwanie martwych i umierających drzew (Uroczyska Borów Dolnośląskich w woj. dolnośląskim) – gdzie usuwane są drzewa mogące stanowić środowisko rozwoju dla larw jelonka,
- K04.05 szkody wyrządzone przez zwierzynę leśną (Nadl. W*** i D*** G*** w woj. wielkopolskim, O*** L*** w woj. lubuskim) – gdzie jeleniowate niszczą odnowienie dębowe, a dziki pniaki dębowe wykopując larwy jelonka.

Drugą co do ważności grupę oddziaływań stanowiły zmiany zachodzących w środowisku (9 stanowisk):

- J03.01 zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (Uroczyska Borów Dolnośląskich w woj. dolnośląskim, D*** J*** w woj. lubuskim) – gdzie dochodzi do zmiany charakteru zespołów leśnych,
- K02.01 zmiana składu gatunkowego, sukcesja (Puszcza Bukowa, woj. pomorskie; Lasy K*** i Leśnictwo K*** - woj. mazowieckie) – gdzie dochodzi do naturalnego przekształcania się lasów z udziałem dębów w lasy o niskim udziale dębu.

Spośród dziewięciu stanowisk monitorowanych powtórnie, na siedmiu odnotowano utrzymywanie się tych samych oddziaływań. W jednym przypadku – D*** J*** (woj. dolnośląskie) - lista niekorzystnych oddziaływań zwiększyła się o dwa kolejne: zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska i zmniejszenie wymiany materiału genetycznego. Również w jednym przypadku - Nadleśnictwo W*** (woj. wielkopolskie) - miejsce wcześniejszego negatywnego oddziaływania jakim była wycinka lasu, zastąpiło nowe - szkody wyrządzone przez roślinożerców, w tym zwierzynę leśną.

4. Stan i zmiany w czasie w zakresie i intensywności poszczególnych przewidywanych zagrożeń dla gatunku na stanowiskach.

Spośród obserwowanych zagrożeń najwięcej związanych było z gospodarką leśną i łowiecką. Większość z nich dotyczyła negatywnego wpływu na jakość siedlisk:

- B02.02 wycinka lasu (Lasy Zamojskie w woj. lubelskim) – gdzie dochodzi o niekontrolowanego usuwania drzew w lasach chłopskich,
- B02.01.01 odnawianie lasu po wycince (Dolina Brdy i Chociny w woj. pomorskim i J*** P*** w woj. dolnośląskim) – gdzie wycięte drzewostany z dużym udziałem dębu zastępowane są drzewostanami innego typu,
- B02.04 usuwanie martwych i umierających drzew (Uroczyska Borów Dolnośląskich w woj. dolnośląskim) – gdzie usuwane są drzewa mogące stanowić środowisko rozwoju dla larw jelonka,
- K04.05 szkody wyrządzone przez zwierzynę leśną (Nadl. W*** i D*** G*** w woj. wielkopolskim, Ośno Lubuskie w woj. lubuskim) – gdzie jeleniowate niszczą odnowienie dębowe, a dziki pniaki dębowe wykopując larwy jelonka.

Warto jednak zaznaczyć, że wycinka lasu oraz przerzedzanie warstwy drzew mogą być działaniami korzystnie wpływającymi na jakość siedliska (stanowisko Dąbrowy Janikowskie w woj. lubuskim), o ile prowadzone są w zakresie uzgodnionym z ekspertami i pod nadzorem koordynatora.

Drugą co do ważności grupę zagrożeń stanowiły zmiany zachodzących w środowisku:

- J03.01 zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (Uroczyska Borów Dolnośląskich w woj. dolnośląskim, D*** J*** w woj. lubuskim) – gdzie dochodzi do zmiany charakteru zespołów leśnych,
- K02.01 zmiana składu gatunkowego, sukcesja (Puszcza Bukowa, woj. pomorskie; Lasy K*** i Leśnictwo K*** - woj. mazowieckie) – gdzie dochodzi do naturalnego przekształcania się lasów z udziałem dębów w lasy o niskim udziale dębu, np. w przypadku Puszczy Bukowej jest to przekształcanie środowisk leśnych w kierunku dominującego na tym obszarze zbiorowiska buczyny pomorskiej, a w przypadku Lasów Korczewskich – grądowienie.

Spośród dziewięciu stanowisk monitorowanych powtórnie, na siedmiu odnotowano utrzymywanie się tych samych zagrożeń. W jednym przypadku – D*** J*** w woj. lubuskim - lista niekorzystnych oddziaływań zwiększyła się o kolejne: wycinka lasu, usuwanie martwych i umierających drzew, przerzedzenie warstwy drzew, zmniejszenie

lub utrata określonych cech siedlisk, zmniejszenie wymiany materiału genetycznego. Roszerzenie listy zagrożeń na tym stanowisku nastąpiło w oparciu o pogłębione analizy przeprowadzone w ostatnim pięcioleciu. Również w jednym przypadku - Nadleśnictwo W*** (woj. wielkopolskie) - miejsce wcześniejszego zagrożenia jakim była wycinka lasu, zastąpiło nowe - szkody wyrządzone przez roślinożerców, w tym zwierzynę leśną.

II.A.2. Stan ochrony i jego parametry w regionie biogeograficznym kontynentalnym - na stanowiskach

1. Stan i zmiany w czasie parametru populacji na stanowiskach

Spośród 20 stanowisk monitorowanych w roku 2016, na 10 z nich parametr p o p u l a c j a uzyskał maksymalną ocenę – FV. W przypadku 5 stanowisk była to ocena – U1. Na ocenie U1 parametru p o p u l a c j a na 5 stanowiskach, zaważyły wielkość rójki i kondycja populacji. Na pozostałych stanowiskach, gdzie nie stwierdzono gatunku, w 3 przypadkach wystawiono oceny U2, a w 2 przypadkach – XX. Te ostatnie zasadniczo również powinny być ocenami U2.

Na 9 stanowiskach monitorowanych powtórnie oceny parametru p o p u l a c j a nie uległy zmianie.

W przypadku 3 stanowisk – badanych po raz pierwszy: Puszcza Bukowa (woj. pomorskie), Dolina Brdy i Chociny (woj. pomorskie) oraz Lasy Chmielnickie (woj. świętokrzyskie), gdzie nie stwierdzono gatunku, a stan siedlisk zasadniczo wyklucza jego występowanie, proponuje się wyłączenie ich z dalszych prac monitoringowych. Te stanowiska należy traktować tylko jako historyczne. Na stanowiskach: Uroczyska Borów Dolnosląskich i C*** G*** również nie stwierdzono w 2016 r. obecności jelonka rogacza, ale stan siedlisk daje nadzieję, że tam jeszcze występuje.

Na podstawie wyników badań monitoringowych 2016 stan populacji jelonka w regionie kontynentalnym należałoby uznać wstępnie za niezadowolający (U1).

2. Stan i zmiany w czasie parametru siedliska gatunku na stanowiskach

Spośród 20 stanowisk monitorowanych w roku 2016, na 5 z nich parametr s i e d l i s k o g a t u n k u uzyskał maksymalną ocenę – FV. W 11 przypadkach była to ocena – U1, a w 4 przypadkach – U2. Na obniżoną wartość parametru zasadniczy wpływ miała struktura drzewostanów na stanowisku i w jego otoczeniu, to znaczy niski udział dębów w drzewostanach oraz mała dostępność miejsc rozwoju w postaci pniaków dębowych występujących na stanowiskach.

Na 9 stanowiskach monitorowanych powtórnie oceny parametru s i e d l i s k o g a t u n k u nie uległy zmianie, pomimo że w jednym przypadku poprawie uległa wartość jednego ze wskaźników - termika i warunki świetlne. Generalnie stan siedlisk jelonka w regionie kontynentalnym należałoby uznać z niezadowolający (U1).

3. Stan i zmiany w czasie parametru perspektyw ochrony gatunku na stanowiskach

Spośród 20 stanowisk monitorowanych w roku 2016, na 5 z nich parametr p e r s p e k t y w y o c h r o n y uzyskał maksymalną ocenę – FV. W 11 przypadkach była to ocena – U1, a w 4 przypadkach – U2. Na obniżenie wartości parametru decydujący wpływ miał brak planów ochrony populacji jelonka rogacza, co w powiązaniu z obserwowaną na kilku stanowiskach naturalną sukcesją oraz izolacją lokalnych populacji źle rokuje perspektywom ochrony gatunku na tych stanowiskach.

Spośród 9 stanowisk monitorowanych powtórnie, na 8 ocena parametru p e r s p e k t y w y o c h r o n y nie uległa zmianie, na 1 – D*** J*** – ocena uległa pogorszeniu (z FV na U1), ponieważ nie wdrożono wcześniejszych zaleceń związanych z wygradzeniem części terenu w celu zabezpieczenia przed dzikami, a na sąsiednich rębniach gniazdowych (poza obszarem Natura 2000) pozostawianiem pniaków dębowych i ich wygradzaniem.

Wyniki monitoringu wskazują na niezadowalające U1 perspektywy ochrony jelonka rogacza w regionie kontynentalnym, co związane jest z aktualnymi ocenami stanu populacji i siedlisk gatunku oraz stwierdzonymi oddziaływaniami i zagrożeniami, a przede wszystkim zmniejszaniem się udziału dębów w zasiedlonych drzewostanach na skutek zmian sukcesyjnych.

4. Stan ochrony gatunku i jego zmiany w czasie na stanowiskach

Spośród 20 stanowisk monitorowanych w roku 2016, na 4 z nich parametr s t a n o c h r o n y uzyskał maksymalną ocenę – FV. W 11 przypadkach była to ocena – U1, a w 5 przypadkach – U2. Na oceny niezadowalające U1 stanu ochrony zasadniczy wpływ miała niska ocena lub całkowity brak działań podejmowanych w celu zachowania lokalnych populacji jelonka rogacza, rzutujące na perspektywy ochrony gatunku. Przykładem stanowisko O*** L***, gdzie stan populacji siedlisk oceniono wysoko (FV), a perspektywy niezadowalająco. W przypadku 5 stanowisk o złych ocenach stanu ochrony zdecydował brak stwierdzeń gatunku na stanowisku.

Na 9 stanowiskach monitorowanych powtórnie wartość tego parametru nie uległa zmianie. Najwyższą wartość parametr ten uzyskał w obu powtórzeniach na stanowiskach: D*** (woj. lubuskie), Leśnictwo K*** (woj. mazowieckie) i Nadleśnictwo W*** (woj. wielkopolskie). Nieco lepsze oceny stanu ochrony jelonka uzyskują stanowiska znajdujące się w zachodniej części kraju, gdzie już wcześniej wdrożono działania zmierzające do zachowania lub bardziej racjonalnego użytkowania dąbrów i grądów, co sprzyja ochronie lokalnych populacji jelonka rogacza.

Generalnie stan ochrony jelonka w regionie kontynentalnym można by uznać wstępnie z niezadowalający U1.

Ponieważ prawie wszystkie badane stanowiska położone były w obszarach Natura 2000 niemożliwe jest porównanie stanu ochrony stanowisk położonych w sieci Natura 2000 i poza siecią.

II.B. POZOSTAŁE TABELI NA POZIOMIE STANOWISKA

Tab. 3. Oceny: stanu ochrony i jego parametrów na poszczególnych stanowiskach w regionie biogeograficznym **kontynentalnym** dla gatunku jelonek rogacz *Lucanus cervus* - monitoring **skończony**

Lp.	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo (kraina geograficzna)	Id stanowiska	Nazwa Stanowiska *	OCENY gatunku <u>jelonek rogacz</u> <i>Lucanus cervus</i> na poszczególnych stanowiskach**							
						Populacja		Siedlisko gatunku		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
						poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
						w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016
1.			lubuskie (Pojezierze Łagowskie)	3355	O*** L***	FV	FV	FV	FV	U1	U1	U1	U1
2.			mazowieckie (Wzgórza Bukowe)	3359	Puszcza Bolimowska	XX	-	U1	-	U2	-	U2	-
3.	PLH020072	Uroczyska Borów Dolnośląskich	dolnośląskie	6680	Uroczyska Borów Dolnośląskich	-	U2	-	U2	-	U2	-	U2
4.	PLH020089	Dąbrowy Janikowskie	dolnośląskie	1699	Dąbrowy Janikowskie	U1	U1	U1	U1	FV	U1	U1	U1
5.	PLH020090	Dąbrowy Kliczkowskie	dolnośląskie	6065	Dąbrowy Kliczkowskie	-	U1	-	U1	-	U1	-	U1
6.	PLH020097	Jelonek Przemkowski	dolnośląskie	6064	Jelonek Przemkowski	-	U1	-	U1	-	U1	-	U1
7.	PLH060090	Siennica Różana	lubelskie	3368	Z***	FV	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1
8.	PLH060091	Kornelówka	lubelskie	3357	Lasy Zamojskie	FV	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1
9.	PLH080035	Dębowe Aleje w Gryżynie i Zawiszach	lubuskie	6736	Dębowe Aleje w Gryżynie i Zawiszach	-	U1	-	FV	-	U1	-	U1
10.	PLH080042	Stara Dąbrowa w Korytach	lubuskie	6735	Stara Dąbrowa w Korytach	-	FV	-	FV	-	FV	-	FV
11.	PLH080069	Dąbrowy Gubińskie	lubuskie	3356	D***	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2016

Lp.	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Województwo (kraina geograficzna)	Id stanowiska	Nazwa Stanowiska *	OCENY gatunku jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i> na poszczególnych stanowiskach **							
						Populacja		Siedlisko gatunku		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
						poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
						w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016
12.	PLH140011	Ostoja Nadbużańska	mazowieckie	6747	Lasy Korczewskie	-	U1	-	U1	-	U1	-	U1
13.	PLH140011	Ostoja Nadbużańska	mazowieckie	1676	Leśnictwo K***	FV	FV	U1	U1	FV	FV	FV	FV
14.	PLH220058	Doliny Brdy i Chociny	pomorskie	7772	Dolina Brdy i Chociny	-	XX	-	U2	-	U2	-	U2
15.	PLH260002	Łysogóry	świętokrzyskie	1674	C*** G***	U2	U2	U1	U1	U1	U1	U2	U2
16.	PLH260002	Łysogóry	świętokrzyskie	3360	M*** G***	XX	-	U2	-	U2	-	U2	-
17.	PLH260029	Ostoja Kozubowska	świętokrzyskie	1673	p*** p***	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
18.	PLH260040	Lasy Cisowsko-Orłowińskie	świętokrzyskie	7755	Lasy Chmielnickie	-	XX	-	U2	-	U2	-	U2
19.	PLH300041	Ostoja Przemęcka	wielkopolskie	1675	Nadleśnictwo Włoszakowice	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
20.	PLH300055	Dębowa Góra	wielkopolskie	6638	D*** G***	-	FV	-	U1	-	U1	-	U1
21.	PLH320020	Wzgórza Bukowe	zachodniopomorskie	6746	Puszcza Bukowa	-	U2	-	U2	-	U2	-	U2
22.	PLH320037	Dolna Odra	zachodniopomorskie	6629	Dolna Odra	-	FV	-	U1	-	U1	-	U1
Suma poszczególnych ocen stanowisk					FV	7	10	3	5	5	5	3	4
					U1	1	5	7	11	4	11	5	11
					U2	1	3	1	4	2	4	3	5
					XX	2	2	-	-	-	-	-	-
RAZEM liczba ocenianych stanowisk/ ocen						11	20	11	20	11	20	11	20

W roku 2016 przeprowadzono monitoring na 11 dodatkowych stanowiskach oraz zrezygnowano z 2 stanowisk monitorowanych w latach 2010-2011.

* Wyłuszczone drukiem zaznaczono stanowiska badane w monitoringu gatunków i siedłek przyrodniczych PMS po raz pierwszy w 2016 r.

** Brak oceny oznacza, że stanowisko nie było badane w danym sezonie monitoringowym

Wyróżnienie różnic w ocenach: Kolorem żółtym wyróżniono zmianę oceny z wyższej na niższą.

Analizę różnic w ocenie poszczególnych wskaźników i parametrów przedstawiono w **rozdziale II.A.**

Uwaga: W przypadku stanowiska Leśnictwo Kisielew ocena ogólna FV nie odpowiada ocenie najniżej ocenionego parametru (siedlisko - U1), ponieważ wykonawca jest zdania, że stan populacji oraz działania prowadzone na rzecz poprawy jakości siedliska zmierzają do zapewnienia właściwego funkcjonowania gatunku na stanowisku (np. w stosunku do poprzednich badań poprawiła się ocena wskaźnika "termika i warunki świetlne") i ocena FV jest bardziej adekwatna do sytuacji gatunku na tym stanowisku.

III.A. PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE OBSZARÓW NATURA 2000

Tab. 6. Oceny: stanu ochrony, jego parametrów i wskaźników łącznie na obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym **kontynentalnym** w różnych okresach badawczych dla gatunku jelonek rogacz *Lucanus cervus* - monitoring **skończony**

Nazwa parametru/ Stan ochrony	Nazwa wskaźnika/ parametru	OCENA stanu gatunku <u>jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i></u>								Suma obszarów Natura 2000	
		Liczba obszarów Natura 2000 z daną oceną:									
		FV		U1		U2		XX		poprzednio	teraz
		poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	Teraz		
		w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016
Populacja	kondycja populacji	6	11	1	2	-	-	1	5	8	18
	obecność gatunku	6	13	2	-	-	3	-	2	8	18
	wielkość rójki	5	5	1	2	-	2	2	9	8	18
	Parametr: Populacja	6	8	2	5	-	2	-	3	8	18
Siedlisko gatunku	dostępność miejsc rozrodu	5	7	2	8	1	2	-	1	8	18
	struktura drzewostanów otaczających	1	3	6	8	1	6	-	1	8	18
	struktura drzewostanu na stanowisku	5	10	3	5	-	3	-	-	8	18
	termika i warunki świetlne	2	7	5	11	1	-	-	-	8	18
	Parametr: Siedlisko gatunku	3	4	4	10	1	4	-	-	8	18
Perspektywy ochrony		5	4	3	10	-	4	-	-	8	18
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)		3	3	4	10	1	5	-	-	8	18

Tab. 6A. Podsumowanie zmian ocen stanu ochrony i parametrów na obszarach Natura 2000, na których powtarzano badania, w regionie biogeograficznym kontynentalnym w różnych okresach badawczych dla gatunku jelonek rogacz *Lucanus cervus* - monitoring **skończony**

Nazwa parametru /Stan ochrony	ZMIANY OCEN gatunku <u>jelonek rogacz</u> <i>Lucanus cervus</i>									Suma obszarów Natura 2000, których monitoring powtarzano
	Liczba obszarów Natura 2000 z daną zmianą, w tym rzeczywistą									
	poprawa			pogorszenie			Zmiana z oceny XX	Zmiana na ocenę XX	Brak zmian	
	o 1 stopień	o 2 stopnie	Razem	o 1 stopień	o 2 stopnie	Razem				
Parametr: Populacja	-	-	-	2	-	2	-	-	6	8
Parametr: Siedlisko gatunku	1	-	1	1	-	1	-	-	6	8
Perspektywy ochrony	-	-	-	2	-	2	-	-	6	8
STAN OCHRONY (Ocena ogólna)	-	-	-	1	-	1	-	-	7	8
UWAGI: np. podanie informacji o zmianach pozornych	Obserwowane zmiany należy traktować jako rzeczywiste.									

OMÓWIENIE I PODSUMOWANIE WYNIKÓW NA POZIOMIE OBSZARÓW NATURA 2000

Spośród 20 badanych stanowisk jelonka rogacza, aż 19 położonych było na obszarach Natura 2000. Z reguły jeden obszar reprezentowany był przez jedno stanowisko za wyjątkiem obszaru Ostoja Nadbużańska, gdzie położone były 2 stanowiska. Ponieważ analizowane stanowiska jelonka rogacza są zwykle jedynymi stanowiskami jego występowania w poszczególnych obszarach Natura 2000 można je zatem uznać za reprezentatywne dla tych obszarów.

Stan i zmiany wszystkich wskaźników, oddziaływań i zagrożeń, parametrów i ogólnego stanu ochrony nie odbiegają od obserwowanych na stanowiskach, badanych w tych obszarach. W związku z tym omówienie i podsumowanie wyników na poziomie stanowisk odnosi się również do obszarów Natura 2000.

W przypadku Ostoi Nadbużańskiej z 2 stanowiskami oceny dla obszaru odpowiadają niższym ocenom dla jednego z 2 stanowisk. Pogorszenie ocen stanu populacji, perspektyw ochrony i oceny ogólnej (z FV na U1) dla tego obszaru w stosunku do poprzednich badań wynika z włączenia w badania 2016 drugiego stanowiska na tym obszarze – Lasów Korczewskich, gdzie wspomniane parametry oceniono niżej. Na drugim badanym w obu etapach prac stanowisku oceny nie uległy zmianie.

III.B. POZOSTAŁE TABELY DOTYCZĄCE OBSZARÓW NATURA 2000

Tab. 7. Oceny: stanu ochrony i jego parametrów na poszczególnych obszarach Natura 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym dla gatunku jelonek rogacz *Lucanus cervus* - monitoring **skończony**

* Brak oceny oznacza, że w obszarze Natura 2000 nie badano stanowisk w danym sezonie monitoringowym

Lp	KOD OBSZARU Natura 2000	Nazwa obszaru Natura 2000	Liczba stanowisk w obszarze Natura 2000		Województwo ew. kraina geograficzna	OCENY gatunku <u>jelonek rogacz</u> <i>Lucanus cervus</i> na poszczególnych obszarach Natura 2000							
			poprzednio	teraz		Populacja		Siedlisko gatunku		Perspektywy ochrony		Stan ochrony (ocena ogólna)	
			w latach 2010-2011	w roku 2016		poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz	poprzednio	teraz
						w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016	w latach 2010-2011	w roku 2016
1.	PLH020072	Uroczyska Borów Dolnośląskich	-	1	dolnośląskie	-	XX	-	U2	-	U2	-	U2
2.	PLH020089	Dąbrowy Janikowskie	1	1	dolnośląskie	U1	U1	FV	U1	FV	U1	U1	U1
3.	PLH020090	Dąbrowy Kliczkowskie	-	1	dolnośląskie	-	U1	-	U1	-	U1	-	U1
4.	PLH020097	Jelonek Przemkowski	-	1	dolnośląskie	-	U1	-	U1	-	U1	-	U1
5.	PLH060090	Siennica Różana	1	1	lubelskie	FV	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1
6.	PLH060091	Kornelówka	1	1	lubelskie	FV	FV	U1	U1	U1	U1	U1	U1
7.	PLH080035	Dębowe Aleje w Gryżynie i Zawiszach	-	1	lubuskie	-	U1	-	FV	-	U1	-	U1
8.	PLH080042	Stara Dąbrowa w Korytach	-	1	lubuskie	-	FV	-	FV	-	FV	-	FV
9.	PLH080069	Dąbrowy Gubińskie	1	1	lubuskie	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
10.	PLH140011	Ostoja Nadbużańska	1	2	mazowieckie	FV	U1	U1	U1	FV	U1	FV	U1
11.	PLH220058	Doliny Brdy i Chociny	-	1	pomorskie	-	XX	-	U2	-	U2	-	U2
12.	PLH260002	Łysogóry	2	1	świętokrzyskie	U1	U2	U2	U1	U1	U1	U2	U2
13.	PLH260029	Ostoja Kozubowska	1	1	świętokrzyskie	FV	FV	U1	U1	FV	FV	U1	U1
14.	PLH260040	Lasy Cisowsko-Orłowińskie	-	1	świętokrzyskie	-	XX	-	U2	-	U2	-	U2
15.	PLH300041	Ostoja Przemęcka	1	1	wielkopolskie	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV	FV
16.	PLH300055	Dębowa Góra	-	1	wielkopolskie	-	FV	-	U1	-	U1	-	U1

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2016

17	PLH320020	Wzgórza Bukowe	-	1	zachodniopomorskie	-	U2	-	U2	-	U2	-	U2
18	PLH320037	Dolna Odra	-	1	zachodniopomorskie	-	FV	-	U1	-	U1	-	U1
Suma obszarów z danymi ocenami					FV	6	8	3	4	5	4	3	3
					U1	2	5	4	10	3	10	4	10
					U2	-	2	1	4	-	4	1	5
					XX	-	3	-	-	-	-	-	-
RAZEM liczba ocenianych obszarów/ocen					8	18	8	18	8	18	8	18	
Uwagi: W poprzednim etapie monitoringu badano stanowiska znajdujące się na 8 obszarach Natura 2000, a w obecnym etapie na 18 (w tym na 8 badanych w poprzednim etapie). Obserwowane różnice należy traktować jako efekt rzeczywistych zmian.													

Wyróżnienie różnic w ocenach: Kolorem zielonym wyróżniono zmianę oceny z niższej na wyższą, kolorem żółtym – z wyższej na niższą.

Analizę różnic w ocenie poszczególnych wskaźników parametrów przedstawiono w **rozdziale III.A.**

IV. PODSUMOWANIE INFORMACJI O STWIERDZONYCH GATUNKACH OBCYCH

Nie obserwowano gatunków obcych na stanowiskach jelonka rogacza.

V. UWAGI DO METODYKI EWENTUALNE PROPOZYCJE ZMIAN NA PODSTAWIE PROWADZONYCH BADAŃ

Brak

VI. SKUTECZNOŚĆ PODJĘTYCH DZIAŁAŃ OCHRONNYCH ORAZ PROPOZYCJE DZIAŁAŃ OCHRONNYCH

Proponowane działania ochronne zmierzające do zwiększenia dostępności środowisk rozwoju (gospodarka przerębowa, zakładanie niewielkich gniazd, ochrona naturalnych odnowień dębu lub jego dosadzanie) oraz do poprawy warunków siedliskowych jelonka (usuwanie podrostu grabowego i leszczyny, rozluźnianie drzewostanu) zostały wdrożone w minionej pięciolatce w niewielkim zakresie. Pozytywne zmiany zanotowano jedynie na stanowisku Leśnictwo K*** (woj. mazowieckie), gdzie rozluźnienie drzewostanu poprawiło warunki świetlne panujące na stanowisku.

Działania takie należałoby wprowadzić w najbliższym okresie, zwłaszcza na tych stanowiskach, gdzie ocena stanu siedliska jest niezadawalająca lub zła.

VII. INNE UWAGI

Brak

VIII. WYKONAWCY MONITORINGU

Tab. 11. Eksperci lokalni badanych stanowisk gatunku jelonek rogacz *Lucanus cervus* wg obszarów Natura 2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym - monitoring **skończony**

Lp.	Lokalizacja stanowiska gatunku <u>jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i></u>			Id stanowiska	Nazwa stanowiska gatunku*	NAZWISKO EKSPERTA LOKALNEGO (<i>wykonawcy monitoringu</i>)**	
	KOD Obszaru Natura 2000	obszar Natura 2000 – nazwa	województwo (kraina geograficzna)			poprzednio	teraz
						w latach 2010-2011	w roku 2016
1.			lubuskie (Pojezierze Łagowskie)	3355	O*** L***	Marek Bunalski, Roman Wąsala	Roman Wąsala, Marek Bunalski
2.			mazowieckie (Wzgórza Bukowe)	3359	Puszcza Bolimowska	Marek Bunalski, Roman Wąsala	-
3.	PLH020072	Uroczyska Borów Dolnośląskich	dolnośląskie	6680	Uroczyska Borów Dolnośląskich	-	Dariusz Tarnawski, Marcin Kadej
4.	PLH020089	Dąbrowy Janikowskie	dolnośląskie	1699	Dąbrowy Janikowskie	Dariusz Tarnawski, Adrian Smolis, Marcin Kadej	Dariusz Tarnawski, Marcin Kadej
5.	PLH020090	Dąbrowy Kliczkowskie	dolnośląskie	6065	Dąbrowy Kliczkowskie	-	Marcin Kadej, Dariusz Tarnawski
6.	PLH020097	Jelonek Przemkowski	dolnośląskie	6064	Jelonek Przemkowski	-	Marcin Kadej, Dariusz Tarnawski
7.	PLH060090	Siennica Różana	lubelskie	3368	Z***	Marek Bunalski, Roman Wąsala, Krzysztof Pałka	Roman Wąsala, Marek Bunalski
8.	PLH060091	Kornelówka	lubelskie	3357	Lasy Zamojskie	Marek Bunalski, Roman Wąsala, Krzysztof Pałka	Roman Wąsala, Marek Bunalski
9.	PLH080035	Dębowe Aleje w Gryźynie i Zawiszach	lubuskie	6736	Dębowe Aleje w Gryźynie i Zawiszach	-	Adrian Smolis
10.	PLH080042	Stara Dąbrowa w Korytach	lubuskie	6735	Stara Dąbrowa w Korytach	-	Adrian Smolis, Brak
11.	PLH080069	Dąbrowy Gubińskie	lubuskie	3356	D***	Marek Bunalski, Roman Wąsala	Roman Wąsala, Marek Bunalski

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2016

Lp.	Lokalizacja stanowiska gatunku <i>jeleonek rogacz <i>Lucanus cervus</i></i>			Id stanowiska	Nazwa stanowiska gatunku*	NAZWISKO EKSPERTA LOKALNEGO (wykonawcy monitoringu)**	
	KOD Obszaru Natura 2000	obszar Natura 2000 – nazwa	województwo (kraina geograficzna)			poprzednio	teraz
						w latach 2010-2011	w roku 2016
12.	PLH140011	Ostoja Nadbużańska	mazowieckie	6747	Lasy Korczewskie	-	Marek Bunalski, Wąsala Roman
13.	PLH140011	Ostoja Nadbużańska	mazowieckie	1676	Leśnictwo K***	Marek Bunalski, Roman Wąsala, Dariusz Wasiluk	Roman Wąsala, Marek Bunalski, Dariusz Wasiluk
14.	PLH220058	Doliny Brdy i Chociny	pomorskie	7772	Dolina Brdy i Chociny	-	Marek Bunalski, Roman Wąsala
15.	PLH260002	Łysogóry	świętokrzyskie	1674	C*** G***	Marek Bunalski, Roman Wąsala, Lech Buchholz	Marek Bunalski, Roman Wąsala, Lech Buchholz
16.	PLH260002	Łysogóry	świętokrzyskie	3360	M*** G***	Marek Bunalski, Roman Wąsala, Lech Buchholz	-
17.	PLH260029	Ostoja Kozubowska	świętokrzyskie	1673	p*** p***	Marek Bunalski, Roman Wąsala	Roman Wąsala, Marek Bunalski
18.	PLH260040	Lasy Cisowsko- Orłowińskie	świętokrzyskie	7755	Lasy Chmielnickie	-	Marek Bunalski, Wąsala Roman
19.	PLH300041	Ostoja Przemęcka	wielkopolskie	1675	Nadleśnictwo Włoszakowice	Marek Bunalski, Roman Wąsala	Marek Bunalski, Roman Wąsala
20.	PLH300055	Dębowa Góra	wielkopolskie	6638	Dębowa Góra	-	Roman Wąsala, Marek Bunalski
21.	PLH320020	Wzgórza Bukowe	zachodniopomorskie	6746	Puszcza Bukowa	-	Marek Bunalski, Roman Wąsala
22.	PLH320037	Dolna Odra	zachodniopomorskie	6629	Dolna Odra	-	Roman Wąsala, Marek Bunalski

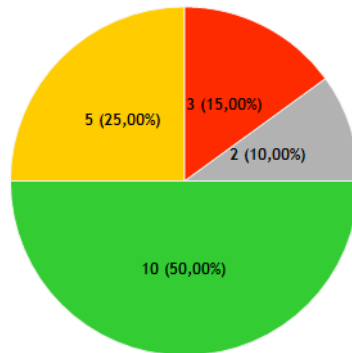
* Wyświetlonym drukiem zaznaczono stanowiska badane w monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych PMS po raz pierwszy w roku 2016.

** Brak wykonawcy oznacza, że stanowisko nie było monitorowane w danym okresie prac.

IX. SYNTETYCZNE PODSUMOWANIE WYNIKÓW MONITORINGU GATUNKU

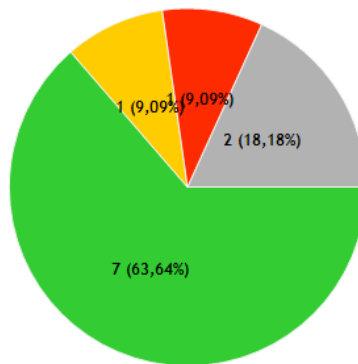
REGION KONTYNTENTALNY

Populacja 2016

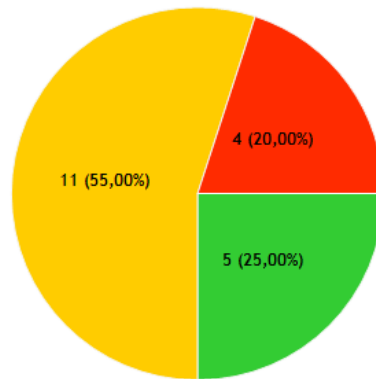

■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowolający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan nieznan

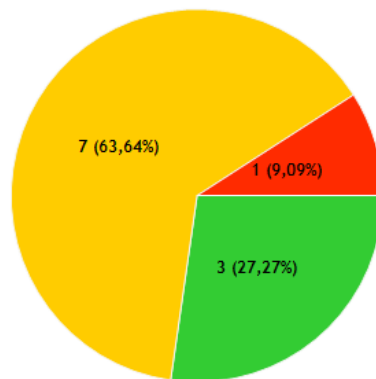
Populacja 2010-2011

■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowolający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan nieznan

Siedlisko 2016

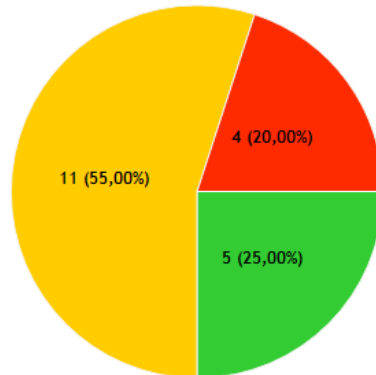
■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowolający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan niezany

Siedlisko 2010-2011

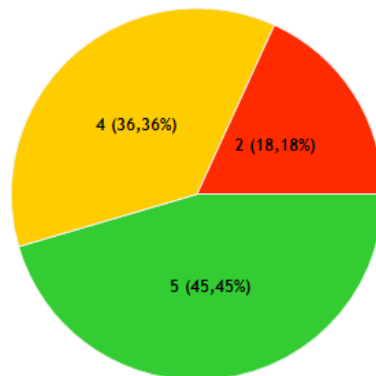
■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowolający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan niezny

Perspektywy ochrony 2016

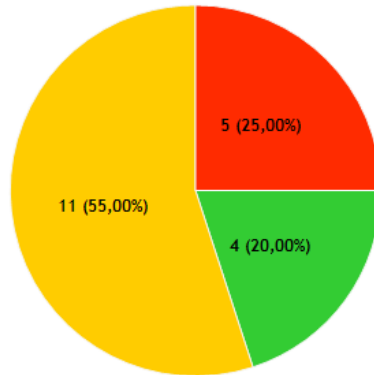

FV – stan właściwy U1 – stan niezadowolający U2 – stan zły XX – stan nieznan

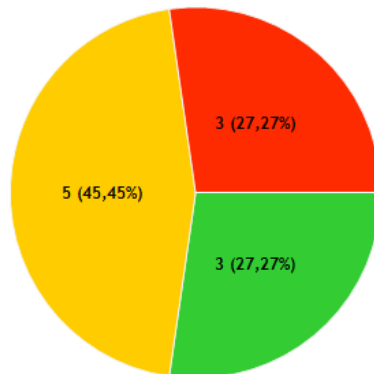
Perspektywy ochrony 2010-2011

FV – stan właściwy U1 – stan niezadowolający U2 – stan zły XX – stan nieznan

Ocena ogólna 2016

■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowolający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan nieznan

Ocena ogólna 2010-2011

■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowolający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan nieznan

Populacja

W trakcie prowadzonych prac monitoringowych obecność jelonka rogacza została wykazana na 15 z 20 badanych stanowisk. Na 10 stanowiskach parametr populacji uzyskał maksymalną ocenę – FV, a na 5 stanowiskach stan populacji został oszacowany jako niezadawalający – U1, na czym zaważyły wskaźniki wielkość rójki i kondycja populacji, wskazujące, że populacje na tych stanowiskach mogą być nieco słabsze. Niepokoi fakt, że na 5 (25%) pozostałych stanowiskach monitoringowych nie wykazano obecności gatunku (Oceny U2 i XX), przy czym na trzech z nich: Lasy Chmielnickie, Dolina Brdy i Chociny oraz Puszcza Bukowa, brak jakichkolwiek oznak występowania jelonka rogacza łączył się z niską oceną wskaźników siedliskowych. Te stanowiska należy traktować już jako historyczne.

Na 9 stanowiskach monitorowanych powtórnie nie zanotowano zmian w ocenie omawianego parametru, co jest pozytywną oznaką stanu populacji gatunku. Generalnie, wyniki monitoringu wskazują, na niezadawalający U1 stan populacji jelonka rogacza w regionie kontynentalnym.

Siedlisko

W trakcie prowadzonych prac monitoringowych parametr siedlisko uzyskał maksymalną ocenę – FV na 5 stanowiskach. Na 11 stanowiskach była to ocena – U1, a na 4 stanowiskach – U2. Na obniżoną wartość parametru zasadniczy wpływ miała struktura drzewostanów na stanowisku i w jego otoczeniu, to znaczy niski udział dębów w drzewostanach oraz mała dostępność miejsc rozwoju w postaci pniaków dębowych występujących na stanowiskach.

Na 9 stanowiskach monitorowanych powtórnie oceny parametru siedlisko nie uległy zmianie, pomimo że w jednym przypadku poprawie uległa wartość jednego ze wskaźników - termika i warunki świetlne.

Generalnie stan siedlisk jelonka rogacza w regionie kontynentalnym, podobnie jak stan populacji, można uznać wstępnie za niezadawalający U1.

Podstawowe zalecenia dotyczące poprawy jakości siedlisk można sformułować następująco:

1. zwiększenie udziału dębów w drzewostanie na stanowisku i w jego otoczeniu poprzez pozostawianie ich w trakcie prac leśnych, ochrona naturalnych odnowień i podsadzanie tam, gdzie się słabo odnawia;
2. zwiększenie podaży pniaków dębowych poprzez zakładanie niewielkich gniazd w interwałach 5-10-letnich;
3. pozostawianie złomów dębowych i zamierających dębów, jako naturalnych środowisk rozwoju larw;
4. rozluźnienie zwarcia koron drzew dla zapewnienia korzystnych dla jelonka warunków świetlnych;
5. usuwanie podrostu grabowego i leszczynowego, jako konkurencji dla naturalnych odnowień dębowych oraz czynnika zwiększającego ocienienie dna lasu.

Perspektywy ochrony

W trakcie prac monitoringowych jedynie na 5 stanowiskach (25% wszystkich stanowisk) perspektywy ochrony zostały określone jako właściwe. Na 11 stanowiskach (55%) perspektywy ochrony zostały określone jako niezadawalające, a na 4 (20%) jako złe.

Spośród obserwowanych oddziaływań najwięcej związanych było z różnymi aspektami gospodarki leśnej. Większość z nich dotyczyła jej negatywnego wpływu na jakość siedlisk: wycinka lasu i odnawianie lasu po wycince, usuwanie martwych i umierających drzew, szkody wyrządzone przez zwierzynę leśną. Drugą co do ważności grupę oddziaływań stanowiły tendencje związane z niekorzystnym kierunkiem zmian zachodzących w środowisku: zmniejszanie się liczby odpowiednich pniaków i martwych drzew prowadzi do ograniczenia możliwości przetrwania lokalnych populacji jelonka, sukcesja dąbrów w kierunku grądów, wypierane dębów przez graby, klony itp., co zmniejsza drastycznie możliwości rozwoju jelonków. . Spośród dziewięciu stanowisk monitorowanych powtórnie, na siedmiu odnotowano utrzymywanie się tych samych oddziaływań. W jednym przypadku - Dąbrowy Janikowskie - lista niekorzystnych oddziaływań zwiększyła się o dwa kolejne: zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska (zmniejszanie się liczby odpowiednich pniaków i martwych drzew) i zmniejszenie wymiany materiału genetycznego (izolacja stanowisk prowadzi do wymierania lokalnych populacji). W przypadku Nadleśnictwo Włoszakowice miejsce wcześniejszego negatywnego oddziaływania jakim była wycinka lasu, zastąpiło nowe - szkody wyrządzone przez roślinożerców, w tym zwierzynę leśną.

Lista przewidywanych zagrożeń zasadniczo pokrywa się z listą istniejących oddziaływań, związanych głównie z prowadzoną gospodarką leśną i naturalnymi zmianami sukcesyjnymi. Warto jednak zaznaczyć, że wycinka lasu oraz przerzedzanie warstwy drzew mogą być działaniami korzystnie wpływającymi na jakość siedliska (stanowisko Dąbrowy Janikowskie), o ile prowadzone są w zakresie uzgodnionym z ekspertami i pod nadzorem koordynatora.

Podobnie jak w przypadku oddziaływań, na siedmiu spośród 9 badanych powtórnie stanowisk odnotowano utrzymywanie się tych samych zagrożeń. W jednym przypadku - Dąbrowy Janikowskie - lista zagrożeń zwiększyła się o kolejne: wycinka lasu, usuwanie martwych i umierających drzew, przerzedzenie warstwy drzew, zmniejszenie lub utrata określonych cech siedlisk, zmniejszenie wymiany materiału genetycznego. Rozszerzenie listy zagrożeń na tym stanowisku nastąpiło w oparciu o pogłębione analizy przeprowadzone w ostatnim pięcioleciu. W Nadleśnictwie Włoszakowice, gdzie wcześniej wykazywano zagrożenie wycinką, obecnie się go nie wykazuje; wskazano natomiast zagrożenie związane ze szkodami wyrządzanymi przez zwierzynę leśną.

Podsumowując, można stwierdzić, że występujące oddziaływania i przewidywane zagrożenia, choć przeważnie o średniej i słabej intensywności, nie pozwalają na optymistyczną ocenę perspektyw ochrony gatunku. W skali regionu kontynentalnego trzeba je generalnie określić, jako niezadowolające U1.

Ocena ogólna

Spośród 20 stanowisk monitorowanych w roku 2016, na 4 z nich parametr s t a n o c h r o n y uzyskał maksymalną ocenę – FV. W 11 przypadkach była to ocena – U1, a w 5 przypadkach – U2. Na oceny niezadowolające U1 stanu ochrony zasadniczy wpływ miały niezadowolające perspektywy ochrony gatunku: nisko oceniane działania podejmowane w celu zachowania lokalnych populacji jelonka rogacza lub całkowity brak takich działań. W przypadku 5 stanowisk o złych ocenach stanu ochrony zdecydował brak stwierżeń gatunku na stanowisku (C*** G***, Dolina Brdy i Chociny, Lasy Chmielnickie, Puszcza Bukowa, Uroczyska Borów Dolnośląskich).

Na 9 stanowiskach monitorowanych powtórnie ocena tego parametru nie uległa zmianie. Najwyższe oceny parametr s t a n o c h r o n y uzyskał w obu powtórzeniach na stanowiskach: D***, Leśnictwo K*** i Nadleśnictwo Włoszakowice.

W przypadku 3 stanowisk monitorowanych po raz pierwszy: Lasy Chmielnickie, Dolina Brdy i Chociny oraz Puszcza Bukowa, gdzie w 2016 r. nie stwierdzono jakichkolwiek oznak występowania jelonka rogacza przy niskiej ocenie parametrów siedliskowych proponuje się rezygnację z ich dalszego monitorowania. Stanowiska te najprawdopodobniej wygasły.

WYNIKI MONITORINGU W LATACH 2015-2016

W przypadku jednego stanowiska monitorowanego po raz pierwszy – Uroczyska Borów Dolnośląskich, gdzie ocena ogólna była zła (U2) proponuje się uwzględnienie go w kolejnej turze monitoringu dla ostatecznego potwierdzenia lub wykluczenia występowania jelonka na tym stanowisku, bo stan siedlisk rokuje nadzieję na odnalezienie gatunku. Kontynuację monitoringu proponuje się również w przypadku powtórnie badanego stanowiska – C*** G***, gdzie jelonka po raz drugi nie stwierdzono, ale gdzie podjęte w ostatnich latach działania, zmierzające do poprawy warunków siedliskowych dają nadzieje na odbudowę lokalnej populacji gatunku.

Generalnie, nieco lepsze oceny stanu ochrony jelonka uzyskują stanowiska znajdujące się w zachodniej części kraju, gdzie już wcześniej wdrożono działania zmierzające do zachowania lub bardziej racjonalnego użytkowania dąbrów i grądów, co sprzyja ochronie lokalnych populacji jelonka rogacza.

W oparciu o wyniki prowadzonego monitoringu stan ochrony jelonka w regionie kontynentalnym można uznać wstępnie za niezadowolający **U1**, na co wskazują oceny wszystkich parametrów.